

MÜNCH, Christian H. (2006): *Sprachpolitik und gesellschaftliche Alphabetisierung. Zur Entwicklung der Schreibkompetenz seit 1975*. Frankfurt a. Main: Peter Lang.

L'obra de Fabra encara no ha assolit el seu darrer objectiu: estendre una proposta de reforma lingüística arreu del domini lingüístic català. Encara una gran part de la població dels països de llengua catalana no domina ni l'ortografia ni la gramàtica catalanes: no som encara un país occidental normal. L'adquisició de la llengua escrita als països de llengua catalana ha estat encapçalada per l'escola, tal com mostren els censos de població: són els joves els qui es troben a l'avantguarda del coneixement de la llengua escrita. Hi ha hagut paral·lelament milers d'adults que s'han inscrit en mil-i-un cursos de català, en dimensions que han estat poc investigades. Aquests han estat poc estudiats: encara força adults catalanoparlants se senten més segurs llegint *El Periódico* en castellà que en català, mentre al mateix temps trobem neoparlants i neoescrividors en català, començant pel mateix president de la

Generalitat de Catalunya, José Montilla. En els noranta es va exigir amb major claredat el nivell C (paradoxalment pronunciat normalment a la castellana!) per a l'accés a moltes posicions socials a Catalunya

Münch, investigador alemany, enceta, doncs, un tema poc tractat des de Catalunya mateix. En aquest volum, la versió reduïda de la seva tesi doctoral que fou presentada la tardor del 2003 a Múnic, tracta de (traduint el títol) *La política lingüística i l'alfabetització social: el desenvolupament de la competència escrita a Catalunya a partir de 1975*. El seu sumari, amb l'aridesa característica de les tesis doctorals (que, recordem-ho, a Alemanya s'han de publicar) és el següent: 1. Introducció; 2. Llengua i escriptura a Catalunya; 3. Àmbits de recerca i qüestions teòriques; 4. Perfils comunicatius; 5. Descripció de la recerca; 6. Anàlisis lingüístiques; 7. Anàlisis de perfils; 8. Resum i classificació sociopolítica dels resultats; 9. Consideracions finals; 10. Bibliografia, i 11. Annex.

Per a un romanista com Münch, l'experiència lingüística catalana és única i singular. Al costat d'un grau intensíssim de contacte de llengües català-castellà, hi ha una distribució de funcions entre les dues llengües, molt més envitricollada del que passa en la clàssica diglòssia, poc aplicable al nostre cas (el català és alhora llengua selecta i llengua popular). Per tant les relacions entre oralitat i escriptura són molt complexes, perquè els processos de difusió de la llengua escrita han estat especialment irregulars i «anormals», des de la perspectiva «canònica» d'un francès de París, d'un castellà de Valladolid o d'un alemany de Stuttgart.

Münch recollí tres-cents seixanta textos d'alumnes de cursos de vint centres del Consorci per a la Normalització Lingüística de Catalunya al llarg dels anys noranta, tots els quals foren alfabetitzats primer en castellà. D'aquests textos, n'analitza en detall vint-i-quatre mitjançant unes taules enginyoses i heurístiques en què es conjuminen anàlisis comunicatives, lingüístiques i de contingut, que permeten relacionar els trets de l'escrit de cada parlant amb la seva biografia. En cada text l'autor analitza la pràctica comunicativa, la competència lingüística i la biografia social de l'escriptor, de tal manera que es pot situar el desenvolupament de l'escrit dins del context del procés d'aprenentatge de l'individu (les seves motivacions, per exemple) i dins del context sociopolític. Diferents aspectes fonològics, ortogràfics, morfosintàctics i lèxics són comentats. En aquesta anàlisi Münch se serveix del marc teòric que li aporten els seus mestres, Koch i Oesterreicher (aquest darrer el seu director de tesi), en la proposta apareguda el 1990 a *Gesprochene Sprache in der Romania: Französisch, Italienisch, Spanisch* (Tübingen: Niemeyer), que acaba de ser traduïda al castellà (Madrid: Gredos 2007), i que vol tenir un abast comú a diferents llengües. A partir d'una elaboració de la proposta de Koch i Oesterreicher (els conceptes de proximitat i distància), Münch fa una presentació original en forma de quadre de l'evolució «escriptural» de cadascun dels informants. Aquest quadre es confegí, després de passar un qüestionari, amb vint-i-vuit preguntes relacionades amb el nivell d'instrucció de l'individu, la seva llengua d'alfabetització, els seus usos lingüístics en l'àmbit privat i laboral, la seva competència escrita en català i la seva actitud envers la qualitat lingüística. Cal destacar que fins ara hi ha hagut pocs estudis sobre la percepció d'aquesta qualitat lingüística: manquen recerques sobre la (in)seguretat lingüística i sobretot sobre la relació entre els usos lingüístics, començant per la parla col·loquial amb la norma (el purisme i l'antipurisme, per exemple). És molt necessària l'anàlisi de l'ampla zona grisa entre el que és pur català i pur castellà. Per exemple, hi ha moltes produccions «normals» en català, però no normatives.

En la primera part de la seva obra, Münch analitza el context polític i sociolingüístic del procés social d'aprenentatge de l'escriptura en català. És tal vegada la part menys innovadora per a un lector català, perquè introdueix al lector alemany en la història de la llengua catalana. El nucli de l'obra se centra en l'anàlisi dels factors lingüístics i comunicatius dels parlants i del paper que van tenir les seves motivacions en el procés general d'alfabetització social. La recerca es desenvolupa entorn de tres aspectes fonamentals, tal com ha destacat Heidepriem:¹

1. Vegeu una altra ressenya del llibre, escrita per Helena Heidepriem, a *Revista de Llengua i Dret*, 46, 2006, p.505-509.

a) L'anàlisi de la influència de la parla en l'escriptura: en quina mesura es basaven els parlants en la seva competència oral en català en l'exercici de la seva escriptura? Quins elements i quines experiències de la llengua oral van trobar acceptació en els textos escrits? On es van situar les fronteres per als elements propis de la llengua oral en els mitjans escrits?

b) L'estudi de l'àmbit comunicatiu dels parlants. Atès que el procés d'aprenentatge es dona en un context d'intensíssim bilingüisme, quines van ser les relacions entre el català i el castellà tant en la parla com en l'escriptura? Fins a quin punt les normes s'apliquen? La gent normal i corrent continua tenint por de la norma lingüística

c) La verificació de l'important paper que va tenir el context polícolingüístic i ideològic del moment en els processos d'adquisició i aprenentatge de la llengua. En quina mesura es pot interpretar la pràctica comunicativa dels parlants individuals com a resultat de les mesures de política lingüística?

Münch conclou que cal que hi hagi una escripturalitat mitjana, no excessivament allunyada de l'oral, com encara succeeix. L'ús del relatiu normatiu o del canvi i caiguda de preposicions, per exemple, produeixen un abisme respecte a l'oral: pocs parlants usen la proposta normativa ni en la seva varietat col·loquial ni tan sols en la varietat formal. Una altra llengua escrita és possible, sense tanta distància entre el que es prescriu i el que es diu. Caldria trobar nous models lingüístics per tal d'alleugerir la pressió normativa, cosa difícil atesa la pressió que exerceix constantment el castellà (i encara més el francès a la Catalunya del Nord). En els textos recollits per Münch trobem manifestacions de purisme, en la forma d'hipercorreccions. Una altra conclusió és que l'escriptura en català de cap manera depèn sols de l'aprenentatge de l'ortografia, sinó que hi ha un saber metalingüístic subjacent al darrera, Així mateix, l'expressió de la proximitat en català és de mal aprendre per als aprenents que tenen el castellà com a primera llengua

Una obra innovadora, doncs, bona continuadora de la romanística germànica, que tant ha aportat al coneixement de la llengua catalana. Una obra que convindria difondre millor en català (algun article, per exemple) ja que obre una perspectiva de recerca encara inèdita. Una traducció en català, ni que sigui sintètica, permetria un millor accés per al destinatari principal de l'obra: el lector dels països de llengua catalana. L'alemany continua essent llengua abstrusa per a la immensa majoria de catalanoparlants.